

ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİNE SATIN ALMA YOLUYLA KAZANDIRILMIŞ ALTI ESKİ ASURCA BELGE

Hakan EROL*
Selda DELİOĞLU**

Makale Bilgisi

Başvuru: 16.10.2020

Kabul: 17.11.2020

Article Info

Received: 16.10.2020

Accepted: 17.11.2020

Öz

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi,¹ 1951 yılında, altı adet Eski Asurca belge satın almıştır. Müze envanter kayıtlarına göre belgeleri Müzeye satan şahıs bunların, o dönemde Anadolu'daki Eski Asurca belge veren bir sit alanı olduğu bilinen Alişar höyüğünde bulunduğu iddia etmiştir. Ancak belgeler incelendiğinde, bunların büyük olasılıkla Kültepe'de 1950 yılı kazılarında ortaya çıkarılmış Buzutaya arşivine ait oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bu altı belgenin 1950 yılı Kültepe kazılarında, Kaniş'in aşağı şehrinde (kârüm alanı) bulunduğunu, ancak bir şekilde kazı envanter defterine kaydedilmeden sit alanından çıkartıldığını ve bir yıl sonra Anadolu Medeniyetleri Müzesine satıldığını düşünmekteyiz. Kültepe'nin II. tabakasına tarihlendirdiğimiz bu küçük belge grubu iki mektup, iki şahitsiz kayıt, bir senet ve bir memorandumdan oluşmaktadır. Belgelerin tamamı Asurlu tüccarların ticari işleri ile ilgilidir.

Anahtar Kelimeler: Eski Asurca, Kültepe, Alişar, Anadolu Medeniyetleri Müzesi

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü; herol@ankara.edu.tr; ORCID:0000-0003-0089-1010

** Sumerolog, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi; selda.delioglu@outlook.com; ORCID:0000-0002-7970-0960

¹ Burada tanıttığımız tabletleri yayımlamamıza izin veren Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürü Sayın Yusuf Kırac'a ve yardımlarından dolayı Müzenin tablet seksiyonu çalışanlarına teşekkürlerimizi sunarız.

***Six Old Assyrian Texts Brought to Anatolian Civilization Museum
by Purchase***

Abstract

Anadolu Medeniyetleri Müzesi (Anatolian Civilizations Museum) purchased six Old Assyrian Documents in 1951. According to the museum inventory, the seller of the texts claimed that these had been found in Alişar, which was known in that time as another source of Old Assyrian texts in Anatolia. However, when the documents are examined, it is understood that they most likely belong to the Buzutaya archive unearthed during the 1950 excavations in Kültepe. Therefore, we think that these six documents were found in the lower cisty of Kaniş (kārūm district) during the 1950 Kültepe excavations, but were somehow removed from the site without being recorded in the excavation inventory book and sold to the Anadolu Medeniyetleri Müzesi a year later. This small group of documents that we have dated to the second layer of Kültepe consists of two letters, two witnessed records, a deed and a memorandum. All of the documents pertain to the commercial affairs of the Assyrian merchants.

Keywords: *Old Assyrian, Kültepe, Alişar, Aatolian Civilisations Museum*

●

Giriş

Bu makalede Anadolu Medeniyetleri Müzesine satın alma yoluyla kazandırılmış altı Kültepe tableti tanıtılmaktadır. Müze envanter listelerine ve satın alma belgelerine göre söz konusu tabletler Müzeye 21 Şubat 1951 yılında Mehmet Ali Bulut adlı bir köylü tarafından getirilmiş ve tabletlerden dördü için 10 lira, ikisi için beş lira satın alma bedeli ödenmiştir. Envanter listelerinde, tamamının Alişar'da bulunduğu belirtilen tabletlerin içerdikleri konulara, satır sayılarına ve ölçülerine dair de bilgiler verilmiştir.

Tabletlerin Alişar'da bulunduğu belirtilmiştir. Bilindiği üzere Chicago Üniversitesi, Doğu Enstitüsü (Chicago University, Oriental Institute) tarafından Alişar'da 1927-1932 yılları arasında yapılan kazılarda, 53'ü okunabilir durumda 70 adet Eski Asurca tablet ve parçaları ele geçmiştir. Tabletleri 1935 yılında, OIP 27'de yayımlayan I. J. Gelb, o dönemde yayımlanmış Kültepe tablet sayısı sınırlı olmasına rağmen Alişar tabletlerinin, özellikle gramatik bakımdan ve içerdikleri şahıs adları ve tarihlendirmeler açısından Kültepe'de bulunan diğer tabletlerden bir nesil sonrasına tarihlenmesi gerektiğini belirtmiştir.² 1930'lu yıllara kıyasla, günümüzde yayımlanmış ya da okunmuş binlerce Eski Asurca belge sayesinde, OIP 27'de

² OIP 27, s. 8-9.

yayımlanan Alişar tabletlerinin, kesin olarak, Kültepe'nin geç tabakasıyla, yani Ib tabakasıyla çağdaş olduğu anlaşılmaktadır.³

Ancak burada tanıttığımız, Alişar kaynaklı oldukları iddia edilen tabletlerin sadece paleografik ve gramatik bakımdan değil, ihtiva ettikleri şahıs adları ile *limum* ve *hamuštum* tarihlendirmeleri bakımından da Kültepe'nin II. tabakasına ait oldukları açıktır. Örneğin, Gelb'in işaret ettiği üzere, Alişar metinlerinde mimasyon kullanımına özen gösterilmediği görülmektedir, fakat makalede ele alınan belgelerde mimasyon kullanımına dikkat edilmiştir. Bu altı belgenin Kültepe'nin II. tabakasına tarihli olduğuna işaret eden en önemli kanıt ise içerdikleri şahıs adları ve tarihlendirmelerdir. İki belgede tarihlendirme vardır: 11517 envanter/fiş numarası verilmiş mektupta *hamuštum* Ennānum adı kayıtlıdır; 11521 numaralı borç senedi ise Hana-Nārum'un *hamuštum*-haftasına ve Šu-Su'en'den sonraki *limum* yılına tarihlidir. M. T. Larsen, *limum* tarihlemesi yapılmış Kültepe tabletlerinin ve bununla paralel olarak, yazılı belgelerin sayısında ani bir düşüşün gözlemlendiği KEL A 110⁴ (MÖ 1863) civarına kadar iki şahsın birlikte *hamuštum* olarak görev yaptığını, bu zamandan sonra sadece bir kişinin bu görevde bulunduğunu;⁵ KEL A 120/KEL G 10 civarında (MÖ 1853) da *hamuštum* eponimliğinin tamamen ortadan kalktığını ileri sürmektedir.⁶ Buna göre, Ib döneminde *hamuštum* uygulaması bulunmamaktadır. Bugüne kadar Ib dönemine tarihli az sayıda tablet bulunmasına rağmen (yaklaşık 500 kadar) bu iddianın doğruluğu kabul edilirse, bu tabletler -11522 hariç- Kültepe'nin Ib tabakasına değil, muhtemelen II. tabakanın sonlarına aittir.

11521'de *limum* Šu-Su'en kayıtlıdır. Kültepe Eponim Listelerinde, Šu-Su'en isimli üç farklı *limum* bulunmaktadır. Bunlar, Şilliya'nın oğlu Šu-Su'en (KEL A 36; ±1937), Pappilum'un oğlu Šu-Su'en (KEL A 104; ±1869) ve baba ismi verilmemiş Šu-Su'en (KEL G 39; ±1824)'dir.⁷ Şilliya'nın oğlu Šu-Su'en'in görev yaptığı KEL A 36 yani ±1937 yılı çok erken bir tarihtir ve bu dönemde Asurlu tüccarların henüz Kültepe'de kalıcı olarak yerleşmediği tahmin edilmektedir.⁸ Listelerde baba adı kayıtlı olmayan Šu-Su'en'in görev

³ Mogens T. Larsen, *Ancient Kanesh, A Merchant Colony in Bronze Age Anatolia*, New York: Cambridge University Press, 2015, 26-27.

⁴ Gojko Barjamovic, Thomas Hertel, Mogens T. Larsen, *Ups and Downs at Kanesh- Observations on Chronology, History and Society in the Old Assyrian Period*, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, Leiden 2012, 55-56.

⁵ Larsen, *Ancient Kanesh*, 167.

⁶ Larsen, *Ancient Kanesh*, 76.

⁷ Cahit Günbatti, "An Aponym List (KEL G) from Kültepe", *Altorientalische Forschungen* 35, (2008), 123; Barjamovic vd., *Ups and Downs*, 120.

⁸ Larsen, *Ancient Kanesh*, 71-72.

yaptığı yıl ise Kültepe'nin Ib tabakasının 10. yılıdır (KEL G 39 ±1824). Bu ise çok geç bir tarihtir çünkü belgede şahit olarak geçen kâtip Adada hasarlı durumda bir memorandum olan ICK 2, 128a/b: 29'da da şahitlerden birisidir ve burada *limum* eponimi olarak Kubiya (KEL A 97, ±1876) ve Şilulu⁹ (KEL A 99, ±1874) isimleri kayıtlıdır. Dolayısıyla, büyük olasılıkla aynı kişi olan kâtip Adada'nın bu kadar geç bir döneme kadar yaşaması mümkün gözükmemektedir. Bu nedenle, 11521'de kayıtlı Şu-Su'en ±1869'da (KEL A 104) görev yapan *limum* olmalıdır. Aynı belgede kayıtlı *hamuštum* Hana-Nārum ile *limum* Şu-Su'en yayımlanmış hiçbir belgede eşleştirememektedir.

Bütün bu veriler, satın alma yoluyla müzeye kazandırılan bu belgelerin Kültepe'nin ikinci tabakasına tarihli olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan, eğer bu tabletlerin Alişar'da bulunduğu bilgisi doğru ise, eski adının Amkuwa olduğu düşünülen bu merkezde Kültepe'nin II. tabakasına tarihli katmandan da Eski Asurca arşiv ya da arşivlerin bulunması beklenirdi.

Diğer taraftan, bu belgelerde geçen isimler incelendiğinde dikkat çekici bir durum ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bu belgelerde baba isimleriyle kayıtlı fazla şahıs adı olmasa da, yani şahısların kimlikleri kesin olarak saptanamasa da bazı metinlerdeki belli başlı şahısların birbirleriyle yakın ilişkisi Kültepe tabletlerinden de takip edilebilmektedir. Özellikle 11517 envanter numaralı mektuptaki ve 11521 numaralı borç senedindeki isimler kazısı 1950 yılında yapılmış Buzutaya arşivinde sıklıkla birbirleriyle ilişki içinde olan şahıslarla örtüşmektedir.⁹ Bu isimlere örnek olarak Aşşur-emūqī, Şuli, Enna-Su'en, Aşşur-ṭāb ve Buzutaya gösterilebilir.

Amkuwa yer adı bildiğimiz kadarıyla 14 Kültepe metninde kayıtlıdır. Bunlardan üçü Alişar'da, biri de Boğazköy'de bulunmuştur.¹⁰ Eski Asur tüccarlarından bazılarının Kaniş dışındaki belli başlı şehirlerde de evlerinin olduğu ve Kaniş *kārum*'nun II. tabakasından itibaren, dönem dönem bu evlerde yaşadıkları ve arşivler oluşturdukları bilinmektedir.¹¹ Dolayısıyla, her ne kadar Puruṣhattum, Durhumit, Wahşuşana gibi önemli bir ticaret merkezi olmasa da, bir *wabartum* merkezi olan Amkuwa'ya az sayıda Asurlu tüccarın (kalıcı olarak?) yerleşmesinin, Kaniş *kārum*'un II. yapı katıyla aynı dönemde

⁹ Buzutaya arşivi için bkz. AKT 9-a.

¹⁰ AKT 2, 14: 8, 10, 12; Kt n/k 482: 17 (yayımlanmamış); Kt n/k 499: 8 (yayımlanmamış); Kt 90/k 174: 5 (Salih Çeçen, "mūtānū in den Kültepe-Texten", Archivum Anatolicum 1, (1995), 52; TPAK 1, 28: 5); KTK 10: 1', 4'; TMH 1, 2b: 27; AKT 6a: 104: 34; a/k 1070: 3 (*wabartum* ša Amkuwa; Sebahattin Bayram, "New and Some Rare Geographical Names in the Kültepe Texts, Archivum Anatolicum 3, (1997), 63); Kt k/k 89: 1; Kt k/k 101: 15 (*wabartum* ša Amkuwa); OIP 27, 4: 6, 7; OIP 27, 17: 2 (*wabartum* ša Amkuwa); OIP 27, 49a: 16; KBo 9, 28: 5 (A[-am-ku-wa?]).

¹¹ AKT 11-a, s. 22; AKT 6-a, s. 9; Larsen, *Ancient Kanesh*, 72-73, 193-194.

başladığı söylenebilir.¹² Ancak bu kentte, Buzutaya ve onun ailesine ait bir ev ve arşiv olabileceğine dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır.

Sonuç olarak burada tanıtılan ve Alişar-Amkuwa’da bulunduğu iddia edilen altı tablet büyük olasılıkla 1950 yılı Kültepe kazılarında bulunmuştur ve bir şekilde resmi envantere girmeden kazı alanından çıkartılmıştır. Tabletler, sit alanından çıkarılmalarından bir yıl sonra, o dönemde Eski Asurca tablet bulunan başka bir merkez olan Alişar’da buldukları yönünde bilgi verilerek, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesine para karşılığında satılmıştır.

Belgeler

11517, 11518, 11519, 11520, 11521 ve 11522 fiş/envanter numarası verilmiş tabletlerin hiçbirinde bir Anadolu şahıs adı kayıtlı değildir; belgelerin tamamı Asurluların ticari faaliyetleriyle ilgilidir. Bunlardan 11517 ve 11519 mektup, 11518 ve 11520 şahitsiz kayıt, 11521 borç mukavelesi, 11522 ise şahitleri belirtilmiş iki farklı alacak ile ilgili bir memorandumdur.

1) 11517 (5.5x6.7x2)

Belge, Şuli’nin Aşşur-emūqī ve Enna-Su’en’e gönderdiği bir mektuptur. Mektupta *kārum* dairesinin Şuli’ye borçlu olduğu; belgesi Enna-Su’en tarafından onaylanan 12 *mina* gümüş konu edilmektedir. Şuli bu gümüşün kendisine gönderilmesi ya da mühür altında tutulması ile ilgili olarak muhataplarına talimatlar vermektedir.

Ö.y.	1	<i>a-na A-šur-e-mu-qí ù</i>
	2	<i>ʽEn-na¹-Sú-en₆ qí-bi-ma</i>
	3	<i>ʽum-ma¹ Šu-li-ma a-na</i>
	4	<i>ʽEn¹-na-Sú-en₆ qí-bi-ma</i>
	5	<i>12 ma-na KÙ.BABBAR É kà-ri-im</i>
	6	<i>ha-bu-lu-nim-ma</i>
	7	<i>ṭup-pá-áš-nu iš-tù : ha-mu-uš-/tim</i>
	8	<i>ša En-na-nim a-na sí-ib-tim</i>
	9	<i>ta-ah-ri-im</i>
	10	<i>ŠÀ.BA 5 5/6 ma-na KÙ. BABBAR</i>

¹² Bayram, “Geographical Names”, 63.

- 11 *ša Šu-ma-li-bi₄-A-šur*
 12 *ša qá-tí a-bi₄-kà ša-ak-na-/at-ni*
 13 6 *ma-na* 10 GÍN KÙ.BABBAR
 A.k. 14 *i-a-um áš-pu-ra-kum*
 15 *um-ma a-na-ku-ma i-nu-mì*
 A.y. 16 KÙ.BABBAR *i-ša-qú-lu-ni En-na-Sú-/en₆*
 17 DUMU *Ku-ra-ra* KÙ.BABBAR *li-ik-nu-/uk-ma*
 18 *a-šar ku-a-tí li-ib-ší*
 19 *šu-ma* KÙ.BABBAR *ù ší-ba-sú*
 20 *iš-qú-lu-ni-ku-ma i-na ku-nu-ki*
 21 *ša En-na-Sú-en₆ a-šar ku-a-tí*
 22 *i-ba-ší* KÙ.BABBAR *pu-ùh¹-ra-ma* ¹(met. ha)
 23 1 *ma-na* KÙ.BABBAR *a-pá-né ra-de₈*
 24 *ú-nu-tí-a ELLAT^{at}*
 25 *A-ta-ta šé-bi-lá : ú šu-ma*
 26 KÙ.BABBAR *É kà-ri-im iš-tap-ku-Γma^{1?}*
 27 *qá-tí mi[?]-ma i-na* KÙ.BABBAR
 28 *a-nim <i>-ta-dí-a : ší-tí* KÙ.BABBAR
 29 *a-ma-lá té-er-tí-a*
 30 *a-na Lá-qé-pu-im dí-na*
 Ü.k. 31 *šu-ma* KÙ.BABBAR *a-na Lá-qé-<pi>-im*
 32 *ta-dí-na-ma <<ma>> Lá-qé[?]-pu-um*
 33 *i-tal-kam iš-té-en₆ i-na*
 S.k. 34 *ba-ri-k[u-nu K]Û.BABBAR a-pá-né lu-qú-tí-a lu-šé-*
bi₄-il-/ma
 35 *ma-tí-Γx x¹ i-lu-ku uz-ni pì-tí-a*
 36 *ù* KÙ.BABBAR *lu-šé-bi-il₅*

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ Aššur-emūqī ve Enna-Suen'e söyle! Šuli şöyle (söyler): (Öncelikle) Enna-Su'en'e söyle: ⁵⁻⁹⁾ *kārum* dairesi bana 12 *mina* gümüş borçludur ve onların tabletini (/senedini) Ennānum'un *hamuštum* haftasından itibaren (işleyecek şekilde) sen zarflamıştın (/onaylamıştın). ¹⁰⁻¹⁴⁾ İçinden, senin babanın hak iddia ettiği (/el koyduğu) 5 5/6 *mina* gümüş Šumma-libbi-Aššur'undur, 6 *mina* 10 *šeḡel* gümüş (ise) benimdir. ¹⁴⁻¹⁵⁾ Ben sana yazdım ve şöyle (dedim): ¹⁵⁻¹⁸⁾ "Gümüşü ödedikleri zaman Kurara'nın oğlu gümüşü mühürlesin ve sende dursun". ¹⁹⁻²³⁾ Eğer gümüşü ve onun faizini sana ödedilerse ve Enna-Suen'in mühürüyle (mühürlü olarak) sende duruyorsa gümüşü toplayın ve 1 *mina* gümüşü buraya sevk edin. ²⁴⁻²⁸⁾ Mallarımı Atata'nın kervanı (ile) gönderin ve eğer *kārum* dairesi gümüşü depoladıysa siz de bütün bu gümüşteki hissemi (*kārum* hasabına) *yatırın*. Gümüşün geri kalanını talimatım gereğince Lā-qēpum'a verin. ³¹⁻³⁶⁾ Eğer gümüşü Lā-qēpum'a verdiyseniz ve Lā-qēpum *gitti* ise sizden birisi gümüşü mallarımın önünden göndersin ve *ne zaman ... gittiler* (/ne zaman gittikleri hakkında) beni bilgilendirin. Ayrıca gümüşü göndersin.

Açıklamalar:

St. 7-8: *iš-tù ha-mu-uš-tim ša En-na-nim:* Ennānum adlı tüccarın, baba adı belirtilmeksizin, *hamuštum* eponimi olarak en az dört farklı yılda görev yaptığı bilinmektedir.¹³

St. 16-17: *En-na-Sú-en₆ DUMU Ku-ra-ra:* Kurara'nın oğlu Enna-Su'en ile bir düzine kadar belgede karşılaşılmaktadır. AKT 4, 51: 8 ve Kt j/k 300: 8'de (yayımlanmamış) *līmum* olarak kayıtlıdır. Ancak listelerde baba adı Kurara olan Enna-Su'en isimli bir *līmum* bulunmadığı için bu *līmum*'un Sin rahibi Šu-Anum'un oğlu Enna-Su'en (KEL A 107) veya Šu-İštar'ın oğlu Enna-Su'en (KEL A 115/KEL G 5) ile aynı kişi olabileceği belirtilmiştir.¹⁴ Kt 74/t 12: 5 ve AKT 6-e: 982: 3-4 (Kt 94/k 1022: 3-4)'te Lā-qēpum'un oğlu Aššur-malik ile birlikte görev yapmışlardır. Bu şahısların birlikte hangi yıl görev yaptıkları tespit edilememektedir. Enna-Su'en, henüz yayımlanmamış memorandum Kt 93/k 323: 24'te (C. Michel'in izniyle) ise tek başına *hamuštum* eponimi olarak görev yapmıştır, belgede *līmum* tarihlemesi olarak gemici Aššur-imittī (KEL A 106) kayıtlıdır. Kurara'nın oğlu Enna-Su'en adı *līmum* Buzutaya'nın (KEL A 101) kayıtlı olduğu memorandum Kt c/k 258:

¹³ İddin-Aššur (KEL 81); İddin-abum (KEL 92); *š.q.* Buzutaya (KEL 101) ve Akutum'un (KEL 107) *līmum*luğunda görev yapmıştır. Bkz. Guido Kryszat, *Zur Chronologie der Kaufmannsarchive aus der Schicht 2 des Kārum Kaneš*, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, Leiden 2004, 176.

¹⁴ Detaylı bilgi için bkz. Barjamovic vd., *Ups and Downs*, 98.

54'te (J. G. Dercksen'in izniyle) geçmektedir. Dolayısıyla bu şahsın Kaniş'in II. tabakasının sonlarında aktif olduğu söylenebilir.

St. 28: Metnin bağlamına göre buradaki *nadā'um* “atmak; depozit etmek; hesaba yatırmak” fiilinin çekimi I. kalıp pret. zaman 2. çğ. şh. mas. değil, I₃ imp. 2. çğ. mas. olmalıdır.¹⁵

2) 11519 (5x5.4x1.5)

Nuhšatum adlı kadın tarafından İsar-Aššur'a yazılmış, anlaşılması oldukça zor bir mektuptur. Mektupta Aššur-taklāku adlı bir şahsın durumu, kumaş talebi, eşeklerin ulaşması gibi konular ele alınmaktadır. Nuhšatum ismi Ennum-Aššur'a ait Kt v/k arşivinde sıkça geçmektedir ve bir metinde (AKT 3, 104: 3) Ennum-Aššur'un karısı olarak kayıtlıdır. İsar-Aššur adı ise bu arşivde sadece bir yerde (AKT 3, 107: 1) ve metnimizdeki Aššur-taklāku ile irtibatlı olarak geçmektedir. Mektup anlamlı bir cümle ile sonlanmamaktadır, bu nedenle kayıp bir ekinin de olduğu söylenebilir.

Ö.y.	1	<i>a-na Ī-šar-^ΓA¹-šūr</i>	
	2	<i>qí-bi-ma um-ma</i>	
	3	<i>Nu-ùh-ša-tum-ma : um-ma</i>	
	4	<i>a-ta-ma a-lá-ak</i>	
	5	<i>A-šūr-ták-lá-ku ú-ma-kál</i>	
	6	<i>lá uš-bi-a-sú ú šu-ma</i>	
	7	<i>A-šur-ták-lá-ku i-ša-ha-tí-^Γkà¹</i>	
	8	<i>i-ta-na-lá-ak</i>	
	9	<i>i-mì-iq-tu[m] ú šú-ha-ru</i>	
	10	<i>i-ku-ši-im me-tù</i>	
	11	<i>i-nu-mì : a-ta wa-áš-ba-tí-ni</i>	
	12	<i>^Γha¹ -ra²-a¹-ni a-ta-lá-^Γku^{1?}-a-tí^Γ-/ma</i>	(¹ met. ^Γ kà ^{1?})
	13	<i>^Γe^{1?}-ta-^Γwu^{1?}-ú</i>	(¹ met. ^Γ mu ^{1?})
A.k.	14	<i>i-^Γx-x¹-im</i>	
A.y.	15	<i>a-na a-tù-ni-im</i>	

¹⁵ Fiilin bu kalıpta çekimlerine örnek olarak bkz. N.J.C. Kouwenberg, *A Grammar of Old Assyrian*, Brill, 2018, 559.

- 16 *e-ru-bu* TÚG.HĪ.A
 17 *té-ša-ba-am ša té-zi-ba-/ni*
 18 *i²-qú-ut-ri-im*
 19 *ʿša¹-pí-ta-am² : e-pì-iš*
 20 TÚG.HĪ.A SĪG₅ *a-na li-ʿta¹-/áb-ʿšī-a¹?*
 21 *šé-bi₄-lam a-dí-ni*
 22 *šī-im* TÚG.HĪ.A *i-ba-šī¹* (‘met. im)
 23 *ú a-ni-a-am a-šī-mì-im*
 24 *lá-dí-in : šu-ma : e-ma-ru-ʿum¹*
 25 *i-li-bi₄-kà ma-qí-it*
 26 *té-er-ta-kà a-na ʿE-na¹-/A-[šur]*
 27 *li-li-kam*
 Ü.k. (üst kenarda yazı yok)
 S.k. 28 *šu-ma e-ma-[ru²]-um i-na li-ʿbi₄¹-/kà*
 29 *lá ma-qí-ʿit¹* TÚG.HĪ.A

Tercüme: ¹⁻³⁾ İşar-Aşşur’a söyle! Nuhřatum şöyle (şöyler): ³⁻⁶⁾ Sen şöyle demiştin: “Gideceđim ve Aşşur-taklāku’yu bir gñn (bile) bekletmeyeceğim (/yatırmayacağım)”. ⁶⁻¹⁰⁾ Eğer Aşşur-taklāku hep senin yanında giderse bakıcı ve çocuklar kışın ölürler! ¹¹⁻¹³⁾ Sen (orada?) otururken (ben) *senin için (ticari) sefere çıkacağım ve (bunu) konuşacaklar mı?* ¹⁴⁻¹⁶⁾ .... *Fırına girdiler.* ¹⁶⁻¹⁹⁾ Bana bıraktığın *tēřābum*-cinsi kumaşlar *dumanda kalın yapılmıştır (/kalınlařtırıldı²)*. ²⁰⁻²¹⁾ Giymem için bana kaliteli kumaşlar gönder! ²¹⁻²⁴⁾ Kumaş alış-verişi hala *mevcut* ve bunu satayım. ²⁴⁻²⁷⁾ Eğer eřek sana ulaştıysa talimatın Ennam-Aşşur’a gelsin. ²⁸⁻²⁹⁾ Eğer eřek sana ulaşmadıysa kumaşlar ....

Açıklamalar:

St. 9: *i-mì-iq-tum: emēqu* “bakımını üstlenmek, ilgilenmek” fiilinden (CDA, s. 72a) türetilmiş “ilgilenen kişi; bakıcı” anlamındaki *ēmiqum* (CDA s. 73) kelimesinin femineni *ēmiqtum* bildiğimiz kadarıyla beş Kültepe metninde geçmektedir.¹⁶ CDA’da “bir ev hizmetçisi” olarak yorumlanan terim

¹⁶ Prag I 542:5, I 662: 20’; TMH 1, 3d: 10’; TPAK 1, 32: 9; Kt n/k 1458: 17.

metnimizde ve TPAK 1, 32’de çocuklarla ilgili geçtiği için “çocuk bakıcısı” veya “dadi” anlamında değerlendirilebilir.

St. 12: $\text{ʿha}^1 \text{-ra}^2 \text{-a}^1 \text{-ni a-ta-lá-ʿak}^{12} \text{-x}^1 \text{-/ma}$: Bu satırdaki ifade “yolu almak; seyahat etmek, bir iş yolculuğu yapmak” anlamlarındaki *harrānam alākum* (CAD A/I, 313a) deyimi ile ilgili gözükmektedir. Ancak işaretler oldukça hasarlı olduğundan yapılan transkripsiyon ve düzeltmeler şüphelidir.

St. 15: *a-tù-ni-im*: Bildiğimiz kadarıyla, “ocak, fırın” anlamındaki *a/utūnum* (CDA 430b; CAD U/W, 346a) kelimesi Eski Asurcada ilk kez bu belgede geçmektedir.

St. 19: $\text{ʿša}^1 \text{-pí-ta-am}^3 \text{e-pì-iš}$: CDA, s. 344a’da, sadece Eski Asurcada geçtiği belirtilen ve “bir eşya/mal” anlamı verilen *šabitum/šapitum* terimi verilmektedir. Ancak metnimizdeki kelime CAD Š/I, 487a’da deri, kumaş ve ayakkabılar için, “takviye edilmiş (?)”; “kalın(?)” anlamlarındaki *šapūm* sıfatı (femineni *šapūtum*) ile ilgili olmalıdır. Çünkü terim metnimizde *tēšābum* kumaşlarıyla ilgili olarak geçmektedir ve herhalde bu kumaşların “dumanda” kalınlaştırılması belki de dayanıklı hale getirilmesi gibi bir işlem söz konusudur.

St. 25, 28-29: *ina libbim maqātum*: *maqātum* “düşmek” (CDA, 196a-b) fiili Eski Asurcada, “kalp, iç, öz” anlamındaki *libbum* ile birlikte geçtiği AKT 3, 114: 18’de “hizmetçi senin olduğun yere ulaştıysa” şeklinde; Innaya 2, 151: 47’de ise “benim meselem ne zaman senin kalbine ulaşacak?” şeklinde çevrilmiştir.

3) 11518 (4.6x4.8x1.6)

Birinci ağızdan yazılmış bir not olan belgede belirli miktarlardaki gümüş ile ilgili bilgiler verilmektedir. Özellikle adı belirtilmemiş bir şahsın aldığı ve bu şahısta bulunan gümüş hakkında kayıt tutulmuştur. Belgede, baba adları verilmeyen Šu-Hubur, Aššur-malik, Buzutaya ve İkuwa isimleri kayıtlıdır. Dolayısıyla bu belge de AKT 9-a’da yayımlanan Buzutaya arşivine ait olabilir.

Ö.y.	1	<i>iš-tù 5/6 ma-na 4 1/3 /GÍN</i>
	2	<i>té-šú-bi₄ il₅-qé-ú</i>
	3	<i>2/3 ma-na 5 2/3 GÍN</i>
	4	<i>KÙ.BABBAR i-li-bi₄-šu</i>
	5	<i>i-ší-tám 1 ma-na KÙ.BABBAR</i>
	6	<i>ša Šu-Hu-bur il₅-qé</i>

	7	16 GÍN KÙ.BABBAR
	8	<i>il₅-qé 1 ma-na</i> KÙ.BABBAR
	9	[š] <i>i²-tí 12 ma-na</i> KÙ.BABBAR
	10	<i>1/3 ma-na ša ik²-ri-/bi-a</i>
A.k.	11	<i>ša</i> dĪM
A.y.	12	<i>½ ma-na 2 GÍN A-šur-ma-/lik</i>
	13	<i>1 ma-na</i> KÙ.BABBAR
	14	<i>ša Bu-zu-ta-a</i>
	15	<i>1/3 ma-na i-ša DUMU Í-ku-a</i>
	16	<i>i-ší-tám</i>
	17	<i>1 1/3 ma-na ša a-na-/kam</i>
	18	<i>a-dí-nu-šu-ni</i>

Tercüme: ¹⁻³⁾ (Onun) aldığı *5/6 mina* *4 1/3 šeqel* ek ödeme (için)den ³⁻⁶⁾ ondaki *2/3 mina* *5 2/3 šeqel* gümüşü bana borçludur (/onda kalmıştır). ⁵⁻⁶⁾ Šu-Hubur'un *1 mina* gümüşünü aldı. ⁷⁻⁸⁾ *16 šeqel* gümüş aldı. ⁸⁻⁹⁾ *1 mina* gümüş *12 mina* gümüşün geri kalanıdır. ¹⁰⁻¹¹⁾ *1/3 mina* benim Tanrı Adad *adağım*dır (/ikribum yatırımdır). ¹²⁻¹⁶⁾ *½ mina* *2 šeqel* Aššur-malik'indir. *1 mina* Buzutaya'nındır. İkuwa'nın oğlununkinden *1/3 mina* bana borçludur (/onda kalmıştır). ¹⁷⁻¹⁸⁾ (Bu gümüş) burada ona verdiğim *1 1/3 mina* (gümüştür).

4) 11520 (4.5x4x1.6)

Belge, Amur-Aššur ve Kurub-İštar adlı tüccarların nakliyesindeki kervanlardan elde edilen kazançlarla ilgili, birinci ağızdan tutulmuş bir kayıttır. *Kārum* dairesinde hesaba yatırılmak üzere kayıt altına alınan gümüş ve kumaşlar söz konusudur.

Ö.y.	1	<i>i-na 2 2/3 ma-na 2 1/2 GÍN</i>
	2	KÙ.BABBAR <i>ša šál-ša-tim</i>
	3	<i>ša ELLAT^{at}</i>
	4	<i>A-mur-A-šūr</i>
	5	<i>É kà-ri-im šu-mì a-bi-/ni</i>
	6	<i>lá-áp-tù-ni</i>
	7	<i>1 1/3 ma-na</i> KÙ.BABBAR

	8	<i>i-a-um ší-tum</i>
	9	<i>ša a-bi-ni</i>
A.k.	10	<i>i-na iš-ra-tim</i>
A.y.	11	<i>ša ELLAT Kur-ub-İštar</i>
	12	<i>ša šu-mì a-bi₄-ni</i>
	13	<i>É kà-ri-im</i>
	14	<i>lá-áp-tù-ni</i>
	15	38 TÚG.HÌ.A
	16	<i>i-a-ú-tum</i>
	17	<i>na-ad-ú</i>

Tercüme: ¹⁻⁸⁾ *kārum* dairesi(nde) babamızın adı kayıtlı olan Amur-Aššur'un kervanının üçte bir (hissesi olan) $2 \frac{2}{3}$ *mina* $2 \frac{1}{2}$ *šeql* gümüşten $1 \frac{1}{3}$ *mina* gümüş benimdir. ⁸⁻¹⁷⁾ *kārum* dairesi(nde) babamızın adı kayıtlı olan Kurub-İštar'ın kervanının onda bir (hissesi olan) babamızın geri kalan (kumaşları olan) 38 (parça) kumaş benimdir. (Bütün bunlar) depozit edilmiştir.

5) 11521 (4.9x 4.7x1.8)

Belge, Aššur-emūqī'nin Aššur-ṭāb'tan alacaklı olduğu 3 *mina* 33 *šeql* artırılmış gümüş hakkında, iki şahit huzurunda düzenlenmiş bir senettir. Belgede *hamuštum* Hananārum ve *līmum* Šu-Su'en kayıtlıdır. Buradaki baba adı belirtilmemiş *līmum* Šu-Su'en KEL A 104'te görev yapan Pappilum'un oğlu Šu-Su'en olmalıdır.

Ö.y.	1	$3 \frac{1}{2}$ <i>ma-na</i> 3 GÍN KÙ.BABBAR
	2	<i>ša-ru-pá-am i-še-er</i>
	3	<i>A-šùr-DU₁₀ A-šùr-e-mu-qí</i>
	4	<i>i-šu iš-tú ha-muš-tim</i>
	5	<i>ša Ha-na-na-ri-im</i>
	6	İTU.KAM <i>ša sà-ra-tim</i>
	7	<i>li-mu-um ša qá-tí</i>
	8	<i>Šu-Sú-en₆ a-na</i>
	9	13 <i>ha-am-ša-tim</i>

	10	<i>i-ša-qal šu-ma</i>
A.k.	11	<i>lá iš-qú-ul</i>
A.y.	12	1 ½ GÍN.TA <i>a-na</i>
	13	1 <i>ma-na-im</i>
	14	<i>i-na</i> İTU.KAM : <i>ki-ma</i>
	15	<i>a-wa-at kà-ri-im</i>
	16	<i>ší-ib-tám ú-ša-áb</i>
	17	İGİ A-da-da DUB.SAR
	18	İGİ <i>En-nam-A-šùr</i>

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ Aššur-tāb'ın üzerinde Aššur-emūqī'nin 3 ½ *mina* 3 *šeḡel* arıtılmış gümüşü vardır. ⁴⁻¹⁰⁾ Hananārum'un *hamuštum*-haftası, *ša sarrātīm* ayı, Šu-Su'en'den sonraki *līmum*dan itibaren 13 haftaya kadar ödeyecek. ¹⁰⁻¹⁶⁾ Eğer ödemediyse *kārumun* hükmü gereğince her bir *minaya* ayda 1 ½'şer *šeḡel* faiz ilave edecek. ¹⁷⁻¹⁸⁾ Şahit kâtip Adada, şahit Ennam-Aššur.

Açıklamalar:

St. 4-5: *ha-muš-tim ša Ha-na-na-ri-im*: Tek başına *hamuštum* eponimi olarak Hananārum adına dört belgede rastlanmaktadır: TPAK 1, 82: 11 (*līmum* Buzutaya, KEL A 102); AKT 6-c, 697: 8, (*līmum* Šu-Aššur'un oğlu Enna-Suen, KEL 107); m/k 147: 80 (*līmum* L[i[?]...], memorandumdaki diğer *līmumlar*: Aššur-idi (KEL A 95), İli-ālim (KEL A 112), Ennum-Aššur (KEL A 114), İli-šu-rabi (KEL A 89), Aššur-imitti (KEL A 106)) ve TC 3, 211: 9.

St. 17: A-da-da DUB.SAR: Kâtip Adada bildiğimiz kadarıyla 20 civarında Kültepe tabletinde kayıtlıdır. Bunlardan ICK 2, 128a/b'de *līmum* eponimi olarak Kubiya (KEL A 97) ve Şilulu (KEL A 99) geçmektedir.

6) 11522 (3.6x4x1.5)

Birinci ağızdan yazılmış belge şahitler önünde verilmiş gümüş borçlarıyla ilgili bir memorandumdur. İki şahit huzurunda Aššur-malik'e teslim edilmiş gümüş, muhtemelen bir koyun için ödenmiş gümüş ve Aba'nın oğlu Habatum'a iki şahit önünde verilmiş bir miktar gümüş metnin konusunu oluşturmaktadır. Habatum'un borcunu Wahšušana'da ödeyeceği belirtilmektedir.

Ö.y. 1 [x *ma*]-na KÙ.BABBAR

	2	[ša]-ru-pá-am ša- ^r du-a-sú ¹
	3	ša- ^r bu a ¹ -na A-šur-ma-/lik
	4	áp-qí-id
	5	İĞİ ^r Í-dí-a-bi ₄ ¹ -im
	6	^r DUMU A-šu- ^r ra ¹ -bi ₄
	7	İĞİ Dan- ^r A-šur ¹
	8	DUMU ^r Ú ¹ -[zu]-a
A.k.	9	10 GÍN KÙ.BABBAR a-na UDU
A.y.	10	a-dí-in 1 ma-na 17 GÍN
	12	KÙ.BABBAR ša-ru-pá-am
	13	i-šé-er Ha-ba-tim
	14	DUMU A-ba i-šu İĞİ Í-dí-a-bi ₄ -im
	15	[DUM]U A-šur-ra-bi ₄ İĞİ A-lá-bi ₄ -/im
	16	[DUMU] Ša-bu- ^r x ¹ -tí
Ü.k.	17	[i]-na Wa- ^r ah-šu ¹ -ša-/na
S.k.	18	[i]-na e- ^r ra ¹ -bi ₄ -šu
	19	[i]-ša-qá- ^r lam ¹

Tercüme: ¹⁻⁴⁾ *šadduātum*-vergisi doyurulmuş [x] *mina* artırılmış gümüşü Aşşur-malik'e teslim ettim. ⁵⁻⁸⁾ Şahit Aşşur-rabi'nin oğlu İddin-abum; şahit Uzuwa'nın oğlu Dan-Aşşur. ⁹⁻¹¹⁾ 10 *šeḡel* gümüşü koyun için verdim. ¹¹⁻¹⁴⁾ Aba'nın oğlu Habatum'un üzerinde 1 *mina* 17 *šeḡel* artırılmış gümüş(üm) vardır. ¹⁴⁻¹⁶⁾ Şahit Aşşur-rabi'nin oğlu İddin-abum; şahit Ša-bu-x-ti'nin [oğlu] Alābum. ¹⁷⁻¹⁹⁾ Gelişinde Wahšušana'da bana ödeyecek.

Açıklama:

St. 7-8: Dan-Aşşur'un baba adı henüz yayımlanmamış Kt n/k 1280: 15 sayesinde tanımlanmıştır: É Dan-A-šur DUMU Ú-/zu-a-a "Uzuwa'nın oğlu Dan-Aşşur'un evi".

St. 13-14: Aba'nın oğlu Habatum ismi AKT 3, 38: 3'te de geçmektedir. AKT 3, 38, baba adı belirtilmemiş Baziya'nın *limum*luğuna tarihlidir. KEL A'da iki farklı Baziya adlı *limum* vardır. Bunlardan Bal-Tutu'nun oğlu Baziya KEL A 59'da yani ±1914'te, Šēp-Alim'in oğlu Baziya

ise KEL A 74'te yani ±1899'da, oldukça erken bir tarihte görev yapmıştır. Dolayısıyla burada tanıtılan belgenin de Anadolu'daki Eski Asur Ticaret Kolonilerinin erken bir dönemine tarihlendirilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

- Barjamovic, Gojko-Hertel, Thomas-Larsen, Mogens T., *Ups and Downs at Kanesh-Observations on Chronology, History and Society in the Old Assyrian Period*, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, Leiden 2012.
- Bayram, Sebahattin. "New and Some Rare Geographical Names in the Kültepe Texts, *Archivum anatolicum* 3, (1997), s. 41-66.
- Çeçen, Salih. "mūtānū in den Kültepe-Texten", *Archivum Anatolicum* 1, (1995), s. 43-72.
- Günbattı, Cahit. "An Aponym List (KEL G) from Kultepe", *Altorientalische Forschungen* 35, (2008), s. 103-132.
- Kouwenberg, N.J.C. *A Grammar of Old Assyrian*, Brill, Leiden/Boston 2018.
- Kryszat, Guido. *Zur Chronologie der Kaufmannsarchive aus der Schicht 2 des Kārum Kaneš*, Nederlands Instituut voor het Nabije Oosten, Leiden 2004.
- Larsen, Mogens T. *Ancient Kanesh, A Merchant Colony in Bronze Age Anatolia*, Cambridge University Press, Cambridge 2015.

KISALTMALAR

- AKT 2 Bilgiç, Emin ve Bayram, Sebahattin 1995, *Ankara Kültepe Tabletleri II*, Türk Tarih Kurumu Yayınları VI - 33a, Ankara.
- AKT 3 Bilgiç, Emin ve Günbattı, Cahit 1995, *Ankaraner Kültepe Texte III*, Freiburger altorientalische Studien (FAOS) Beiheft 3, Stuttgart.
- AKT 4 Albayrak, İrfan 2006, *Kültepe Tabletleri IV (Kt. o/k)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları 6/33, Ankara.
- AKT 6-c Larsen, M. Trolle 2014, *Kültepe Tabletleri VI-c, The Archive of the Šalim-Aššur Family Volume 3: Ali-ahum*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- AKT 6-e Larsen, M. Trolle (Yayın aşamasında), *Kültepe Tabletleri VI-e, The Archive of the Šalim-Aššur Family, Volume 5: Anonymous Texts and Fragments*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- AKT 9-a Albayrak, İrfan ve Erol, Hakan 2016, *Kültepe Tabletleri IX-a, I. Cilt: Buzutaya ve Lipit-İštar Arşivleri, 1950 Yılı Tabletlerinden (Kt. c/k) Seçilmiş Metinler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- AKT 11-a Erol, Hakan 2018, *Kültepe Tabletleri XI-a, I. Cilt: Šu-İštar'a Ait Belgeler*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

234 ANADOLU MEDENİYETLERİ MÜZESİNE SATIN ALMA ...

- CAD The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago
- CDA Black, J. – George, A. - Postgate, N. 2000, *A Concise Dictionary of Akkadian*, Wiesbaden.
- Prag I Hecker, K.-Kryszat, G.-Matouš, L. 1998, *Kappadokische Keilschrifttafeln aus den Sammlungen der Karlsuniversität Prag*, Prag.
- ICK 2 Matouš, L. 1962, *Inscriptions cunéiformes de Kültepe, Vol. 2*, Prag.
- Innaya 2 Michel, Cécile 1991, *Innāya dans les tablettes paléoassyriennes 1-2*, Editions Recherche sur les Civilisation, Paris.
- KBo 9 Otten, Heinrich 1957, *Keilschrifttexte aus Boghazköi*, Verlag Gebr.ann, Berlin.
- KTK Jankowskaja, N. B. 1968, *Klinopisnye Teksty iz Kjul'Tepe v Sobranijach SSSR*, Moscou.
- OIP 27 Gelb, Ignace, J. 1935, *Inscriptions from Alishar and Vicinity*, Oriental Institute Publications (OIP) 27, Chicago.
- TC 3 Lewy, J. 1935- 1937, *Tablettes cappadociennes de Luvre*, (TCL 19, 20, 21), Paris.
- TMH 1 Die Keilschrifttexte aus Kleinasien, Texte und Materialien der Frau Prof. Hilprecht Collection of Babylonian Antiquities im Eigentum der Universität Jena.
- TPAK 1 Michel, C. – Garelli, P. 1997, *Tablettes paleo-assyriennes de Kultepe, 1 (Kt 90/k)*, Paris.

Fotoğraflar

1) 11517

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

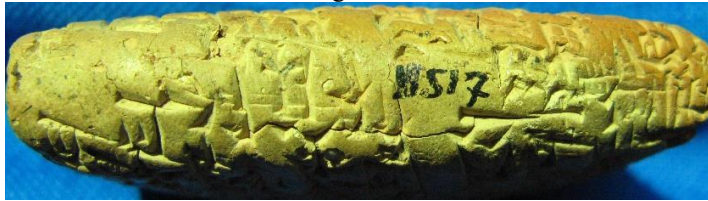
Üst Kenar

Sol Kenar

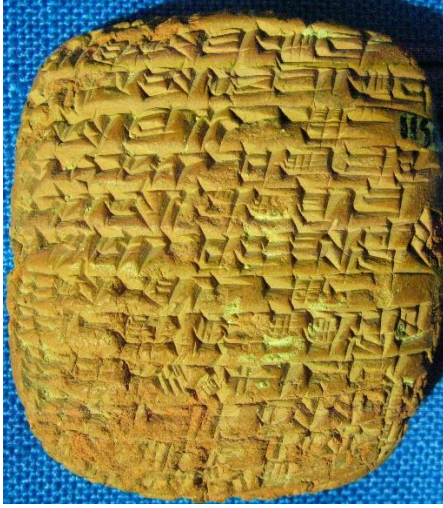

Sağ Kenar

2) 11519

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sol Kenar

Sağ Kenar

3) 11518

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sağ Kenar

4) 11520

Ön Yüz

Arka Yüz

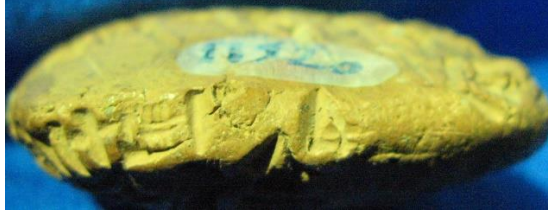
Alt Kenar

Üst Kenar

Sağ Kenar

5) 11521

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sağ Kenar

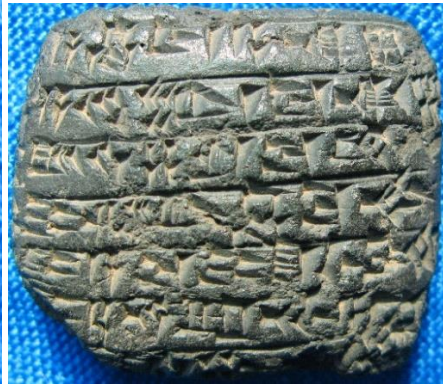

6) 11522

Ön Yüz

Arka Yüz

Alt Kenar

Üst Kenar

Sol Kenar

Sağ Kenar

